

Könyvajánló

„Elfekvők” gyermekeknek Részlet az „Egy gyermek ára” című könyvből

E könyv szerzője egy brüsszeli ápolónő. 1986-tól különböző misszionárius munkákban vett részt, hat hónapra egy thajiföldi menekülttáborban is tanított. A -táborban figyel felarra, hogy gyerekek tűnnek el titokzatos körülmények között. A kérdés nem hagyja nyugodni: Vajon mi történik a táborból eltűnt gyerekekkel? Visszament, hogy nyomaikat felkutassa. Azóta a nemzetközi gyermekmentő munka, a gyermekkereskedelem elleni küzdelem, a pedofília elleni harc kiemelkedő személyiségei között tartják számon. Marie-France Botte (Jean-Paul Mari közreműködésével) annak a 4 évnek a történetét meséli el, amit Bangkokban, a gyermekprostitúció poklában töltött el. Könyvét azért írja meg, mert nem tudja elfelejteni az ott látott gyerekeket, akiket elraboltak, bezártak, megverték és megerőszakoltak Bangkok nyilvánosházaiban. Ma sok százan közülük halottak, az AIDS áldozatai, mások, pedig reménytelenül küzdenek a betegséggel. Misszionárius munkája során a szerző Romániába is ellátogatott, ahol különösen megrendítő élményekben volt része. Több nyelvre lefordított, nagy visszhangot keltett könyvének első kiadása 1993-ban jelent meg, s nyilván a romániai változásokat közvetlenül követő időszakot mutatja be a könyv e részletében. Az, hogy itt is beindult a rendszer átalakítása, a könyvből közölt részlet után következő tanulmány bizonyítja.

Hatan vagyunk szakértők. Egy stimulációs teszttel és egy kérdőívvel végig kell járnunk a megyéket és megvizsgálunk naponta kb. tizenöt gyereket; mintavételezési módszer alapján kiválasztott, egy- és tizenöt év közötti árvákat. Az intézményvezetők úgy fogadják a látogatásunkat, mintha ellenőrizni jöttünk volna, sőt egyes esetekben vádat emelni ellenük. Ők fűtőtesteket, játékokat és tápszereket várnak, nem pedig kimutatást gondozottaik állapotáról. Pontosan emlékszem egy rettentő moldovai látogatásunkra...

Vidéki úton megyünk már két órája. Az autó jobbra fordul, egy földútra tér rá, sűrű erdőn megy keresztül. Fogyatékos gyerekek intézete itt, a világ végén? A kísérom szociális munkás, kerületi főnök, hideg, kemény nő, minden bizonnyal párttag. Alig tízpercre vagyunk az árvaháztól. Mit fogok találni az épület szürke falai mögött? A bejáratnál szürke ruhás férfi sörögeti az udvart. Az előszobában rothadó szag fojtogatja a torkomat. Felnőtt- és gyerekkialtások szakítják meg a csendet. Egy ápoló az orvosi irodába vezet. Az üvegajtók mögött gyerekek nyüzsögnek. Apró, bezárt állatokhoz hasonlítanak. Mindannyian szürke vászonruhát viselnek, páran meztelenül szaladgálnak az udvaron. Nem ez az első intézmény, amit megnézek, de ez a mostani mintha egyenesen egy rémálomból jönne elő.

Az ápoló rossz franciasággal elmagyarázza az intézet működését. Az épület kétszáz gyermeket szállásol el, akiket egy román szakértői bizottság „selejtesnek” minősített. Az orvost reklamálom, de nincsen. Már lassan két éve. Az utolsó gyakornok egy héten belül összecsomagolt, és szó nélkül elment. Azóta a helyettesítést senki sem biztosítja.

Aggódok a beteg gyerekekért, érdeklődöm a kezelésekről, és rájövök, hogy Mircea, a velem szemben álló ápoló... az intézmény lakója. Tízéves korában került ide egy gyógyíthatatlan fizikai fogyatékoság következtében. A fiatalember nehezen jár lábának dupla torzulása miatt. Szellemi fejlődése normálisnak tűnik. Rendesen ír és olvas, ügyesen kezeli a

házipatikát. Megmutatja az injekciós tús dobozt, és az injekció beadást utánozza. Néhány évvel korábban az intézetet vezető idős orvos megtanította neki az orvostudomány alapfogásait. Halála óta Mircea helyettesíti az orvost. Kezeli a náthákat, beadja a vitaminokat, és csillapítja az epilepsziás rohamokat. És beszív egy kis étert, ha a gyerekek ordítása nem hagyja aludni. Van igazgató, de épp most ment el orvosért a városba. Az első emeleten beteg egy gyerek. Itt az idő, hogy elkezdjem a tesztet. A nagy alakú felvételi könyvben kétszázötven fős listát találok. Tizenöt nevet jelölök meg. Az ápoló megkeresi a megszámozott dossziékat. Az irodában leírhatatlan összevisszaság uralkodik. Lehetetlen megtalálni a 3-ast és a 176-ost; ami pedig a 123-ast, a 45-öst és a 66-ost illeti – ők évközben meghaltak.

Az első gyermek belép a helységbe, egy szürke kötényes, gumicsizmás nevelő hozza. A kis Bogdán tíz éves; nem tűnik többnek öt vagy hatnál. A teste vizelettől bűzlő rongyfoszlányokba van csavarva. Az összes réteget lefejem, miközben mosolyogni próbálok a kislányra. A lábcskái rosszul fejlődtek, a hasa aljában vannak összezsugorodva. Sovány térdein hatalmas sebek. Beszáradt zöld folyadék fedi a húst. Mindenképpen meg kell fürdetnünk! Tesztelni fogjuk az ápolónk szakértelmét. Hoznak is egy fém kádat, egy megsárgult törülközőt és egy Németországból kapott, kerek szappant.

A fiúcska játszik a kádban, látszatra valódi, de ritkán adódó boldogságot érez. Az alkalomra rossz lepedővel leterített rozsdás asztalon egyetlen jaj nélkül hagyja, hogy a sebeit lekezeljem. Egy labdával és a magammal hozott pedagógiai játékokkal játszik. Rendesen hall, mindent megért, a gyakorlatokat hibátlanul meg tudja ismételni.

Ha még nem tud olvasni és írni, ez azért van, mert miután nem fejleszthetővé minősítették, itt nem járhat iskolába, nem tanulhat. Nem fejleszhető!

Ha kapna egy tolokocsit, ez a gyermek normális tevékenységekben vehetne részt, és minden biztonnal behozná a hátrányát. A dossziében mindössze két oldal foglalja össze az életének tíz évét: magára hagyták egyhónapos korában, árvaházba került, majd eltanácsolták egy elfekvőbe a fogyatékosága miatt. Ennek a fiúnak fizikai fejlődési rendellenessége van... ezért büntetésre ítélték. A folyosón felerősödik a zaj, a felügyelők veszekszenek.

Ismét az ápoló segítségét veszem igénybe. Foghegyről vágja oda, hogy a zűrzavar okát az első emeleten kell keresni. Természetesen látni akarom a nyugtalanító esetet, ami a személyzetet ilyen nyüzsgésre készíti. Kettesével szedem a lépcsőfokokat. Átmegek a folyosón, és felfedezem a kicsi, szomorú és sötét szobákat, ahol kétségbeesett gyermekek lógnak fűrtökben az ágyak rácsain. A matracokat vizelet itatja át, elviselhetetlen szag árasztja el az apró szobákat.

A folyosó végén a felügyelők újra beszédbe elegyednek.

Közelítek, és felfedezem a konfliktus okát: A 9-es számú szobában egy gyermek fekszik kiságyban. A teste már merev és szinte fekete... Több órája halott. A szemei tágra nyitva, tocsog a pelenkájában. A helység végében négy ágy függ a fal mellett. Egy tucat gyerek sír, és veri magát a fémrácshoz. Senkinek sem jutott eszébe eltávolítani őket a szomorú eseménytől. Elönt a harag.

Jeges hangon követelem, hogy a gyerekeket azonnal vigyék át egy másik részlegbe. Az engem kísérő kerületi szociális munkás megmerevedik:

– Ez nem a maga dolga. A maga feladata a földszinten van. Hagyja csak, hogy ezt magunk intézzük el.

Ami sok, az sok, nem fogok az állítólagos orvos érkezésére várni. Két dolog világos. Egyrészt a gyermek több órája halott; másrészt az ott maradt gyermekek kezdenek pánikba esni, sürgősen segíteni kell rajtuk. Megmozdítom az ágyakat, és teljes erőmből a folyosó felé tolom a gyerekketreceteket. Egy fiatal nevelő egy másik terembe viszi azokat.

Észreveszem az arcán lecsorduló könnyeket. A folyosó végén az egészségügyi felelős haragosan mutogat. Megvető tekintetet vetek rá, már tudom, hogy drágán fogok megfizetni ezért a megalázásért. De mit bánom én!

Szemeimmel a fiatal nevelőnőt keresem. A lépcsőkorlátan könyököl. Kézmozdulattal kérem, hogy kövessen a dráma helyszínére.

Egy pillanatig habozik, mielőtt elindulna. Az ágyon hever a csontvázszerű kis test, egy évesnél fiatalabb kislány. Kiscsirkékkel díszített, zöld rékli takarja a testét. Apró végtagjait barnás foltok fedik, a bőre helyenként elszíneződött. HIV-pozitív lenne? Lehet. De mindenképpen kiszáradás és alultápláltság áldozata. Ebben a világban, ahol a gyerekekről lemondanak, kötelességemnek érzem, hogy megmosdassam a testet, és tiszta fehérneműbe burkoljam. A személyzet ki-bemáskál. Hát így válok én egy nagyon rossz színdarab színésznőjévé. Egy meglehetősen bolond nyugati, aki kockáztatni meri, hogy összeszedjen valamilyen fertőzést. Egy dolog biztos: ma este nem fogják elfogadni a búcsúra nyújtott kezemet. Felesleges rájuk haragudnom érte. Egy diktatórikus rendszer tiszta termékei, amely valószínűleg kiölte belőlük az utolsó érzelmeket is. A nap eltelt. Tíz gyermekkel találkoztam. Több mint a felét sürgősen át kell helyezni egy más típusú intézménybe.

Az éjszaka leszálltakor keresem a szociális munkást. A hivatali autó már nem áll az udvaron. Az igazgató fehér köpenybe burkolózva megérkezik. Föl sem merül, hogy még ma este visszamenjek a városba. Mindenki elment. Ez tehát a fizetségem a szemtelenségemért. Itt kell töltenem az éjszakát. Kettesben vacsorázunk zsíros disznóhúsos ételt és sült almát. A szakácsnő által felkínált paradicsomital szavatossága legalább két éve lejárt. Este tíz óra tájt felmegyünk lefeküdni. A legnagyobb megdöbbenésemre az igazgatónő kinyit két összecusukható ágyat az irodájában. Az övét több mint tíz éve használja, az enyémet néhány órás alvásra kínálja. Az éjjeliszekrényén nyugtatós üvegcese. A nő kinyitja a flakont, és lenyel három tablettát, egy lónak való adagot. Képtelen vagyok aludni, a folyosón sétálok. A gyerekek egyedül vannak, tökéletesen magukra hagyva. A kisebbek erőszakosan verik magukat a fémrácsokhoz. A nagyobbak kint mászkálnak, képtelenek a szalmazsákukon maradni az éjszaka közepén. A felügyelő ülve alszik egy öreg faszéken. A tél nulla fok alatti hőmérsékletével egy lidércálmom lehet itt. A legteljesebb közönnyel körülvéve a gyerekeknek sorra kell halniuk éhen, orvosi ellátás – és szeretet hiányában. A halál a folyosókon sétál. Ezen az éjszakán, a kempingágyamon elnyúlva nem hunyom le a szemem. Legvégső segélykiáltásként gyereksikolyok fűródnak a mennyezetbe.

Hajnalban körbejárok a szobákban. A gyerekek mélyen alszanak, hárman vagy négyen egy ágyban, szemeik dagadtak a könnyektől.

Mások plafonra függesztett szemmel a pszichológiai halál állapotában vannak. Ők már jó régóta nem kiabálnak.

Hetek múlva szálltam repülőre Brüsszel felé. De a többszáz gyermek tekintete sokáig elkísért. Be kell vallanom, hogy nem lett volna bátorságom hónapokig dolgozni egy ilyen intézményben. Szerencsére mások megtették.

(Marie-France Botte: Le prix d'un enfant (Egy gyermek ára) című könyve hamarosan magyarul is megjelenik a PONT Kiadó gondozásában.)

Fordította: Puskás Gyöngyi